

عهدنامه مالك اشتر؛ منشور جامع حكومت و مديريت علوی

عهدنامه مالك اشتر به عنوان يك منشور حكومتی - مديريتى از سوى اميرالمؤمنين على(ع) به وى ابلاغ شده است؛ اگر اين عهدنامه با رويكردى جديد و درخور بررسى شود، متوجه خواهيم شد كه امروزه نيز حاوى سخنان و مطالب نوينى براى بشر بوده و اين گونه نيست كه اين سخنان به نظر كهنة برسد.

عهدنامه مالك اشتر به عنوان يك منشور حكومتی - مديريتى از سوى اميرالمؤمنين على(ع) به وى ابلاغ شده است؛ اگر اين عهدنامه با رويكردى جديد و درخور بررسى شود، متوجه خواهيم شد كه امروزه نيز حاوى سخنان و مطالب نوينى براى بشر بوده و اين گونه نيست كه اين سخنان به نظر كهنة برسد.

مصطفى دلشاد تهرانی، نگارنده پژوهش برتر سال 1390 #171؛ دلالت دولت؛ آئين نامه حكومت و مديريت در عهدنامه مالك اشتر؛ و نويسنده چهارده اثر تربيتی، دينی و حكومتی از منظر نهج البلاغه، در گفت و گو با خبرگزاری قرآنی ايران (ايكنآ) با اشاره به كتاب دلالت دولت اظهار كرد: اين كتاب يك مدل فهم تجزيه ای نهج البلاغه است كه براساس نامه پنجاه و سوم متمرکز شده است.

دلشاد تهرانی با اشاره به دليل تمرکز كتاب بر عهدنامه مالك اشتر ادامه داد: از آنجا كه در بين مطالبی كه از اميرمؤمنان(ع) برجای مانده است، هيچ مكتوبی مانند اين نامه مضمون و محتوای حكومتی ندارد و تا اين حد منسجم و جامع نيست، در اين كتاب مورد رصد قرار گرفته است، به طوری كه جا دارد عنوان شود عهدنامه مالك اشتر يك منشور حكومتی و مديريتى است.

اين محقق و پژوهشگر با تأكيد بر اينكه اين نامه به مجموعه ای از مبانی، اصول و روش ها، سياست ها و اخلاق حكومتی و مديريتى اشاره دارد، عنوان كرد: در انتهای نامه 53، هدف از نگارش آن و اينكه اين نامه به چه كار می آيد، بيان شده است. در واقع حضرت به هدف غایی و اهداف کلی نامه در پايان آن اشاره می کنند.

نويسنده كتاب دلالت دولت افزود: به عنوان مثال حضرت در پايان اين نامه می فرمايند: #171؛ و انا أسأل الله بسعة رحمة و عظيم قدرته على اعطاء كل رغبة أن يوفقني و اياك لما فيه رضا؛ از خداوند بزرگ با رحمت گسترده و قدرت برترش در انجام تمام خواسته ها درخواست می كنيم كه به آنچه موجب خشنودی اوست، من و تو را موفق فرمايد؛.

در نامه 53 حضرت على(ع) با اشاره به غايت موفقيت عنوان می کنند كه نهايت موفقيت اين است كه به رضای الهی دست پيدا كنيم، يعنی از منظر اميرمؤمنان(ع) کسی در حكومت و مديريت دارای موفقيت است كه بتواند رضای خداوند را كسب كند وى با بيان اينكه با دقت در اين عهدنامه متوجه می شويم كه اين نامه به عنوان يك منشور حكومتی - مديريتى نوشته شده است، خاطرنشان كرد: هر كس به درستی به دستورات آن عمل كند، در حكومت و مديريتش موفق می شود همان طور كه در نامه نيز حضرت به موفقيت اشاره می کنند.

اين محقق و نويسنده ادامه داد: در نامه 53 حضرت على(ع) با اشاره به غايت موفقيت عنوان می کنند كه نهايت موفقيت اين است كه به رضای الهی دست پيدا كنيم، يعنی از منظر اميرمؤمنان(ع) کسی در حكومت و مديريت دارای موفقيت است كه بتواند رضای خداوند را كسب كند.

اين مدرس حوزه و دانشگاه با تأكيد بر اينكه حضرت على(ع) در نامه 53 نهج البلاغه به پنج ملاك در رضايتمندی خداوند اشاره می کنند، اظهار كرد: هر حكومت و مديريتى اگر بتواند اين پنج ملاك را حاصل كند، می توان به آن حكومت و مديريت اطلاق كرد كه از موفقيت بهره مند است.

دلشاد تهرانی با اشاره به برپا داشتن عذر و دليلی آشكار در برابر خدا و خلق خدا خاطرنشان كرد: اولين ملاکی را كه حضرت على(ع) عنوان می کنند، عبارت است از #171؛ من الاقامة على العذر الواضح اليه و الى خلقه؛ نزد او(خداوند) و خلق او، دارای عذری روشن باشيم؛ با اين توضيح مشخص می شود كه مدير و حاكم بايد براى هر كار و تصميمش در برابر خدا و خلق خدا دليل محكمه پسند داشته باشد.

نويسنده كتاب #171؛ چشمه خورشيد؛ تصريح كرد: اگر هر مديريت و حكومت تا اين اندازه دقيق عمل كند كه براى هر كار و تصميمش دليل داشته باشد، بسيار كنترل و دقيق می شود و بسياری از نابسامانی هايش برطرف می شود.

وی با اشاره به دومین ملاک حضرت علی(ع) در اداره حکومت ادامه داد: دومین ملاک حضرت نیکنامی حکومت در میان خلق است آنجا که می‌فرمایند: «171#& مع حسن الثناء فی العباد؛ برخوردار از ستایش بندگان»؛ با این ملاک حکومت و مدیریتی موفق است که مردم و اداره شوندگان و خدمت‌گیرندگان از آن نه‌تنها راضی باشند بلکه از آن به نیکی یاد کنند. یعنی مردم دائماً از کارها و خدمات دولت به‌خوبی و نیکی یاد کنند.

دلشاد تهرانی با تأکید بر عبارت «171#& و جمیل الأثر فی البلاد؛ دارای یادگار نیک در شهرها»؛ اظهار کرد: با این توصیف حکومتی موفق است که بعد از مدتی کار و خدمت در شهر یا کشور آثار زیبا از خود در کشور یا سازمان به‌جای بگذارد.

این محقق و نویسنده ادامه داد: با این فرض اگر مدیری به سازمان خاصی وارد شد باید بعد از مدتی آثار بالندگی و شکوفایی، تربیت، اخلاق، عمران و آبادی و دیگر محصولات کیفی در آن سازمان مشاهده شود و اگر این اتفاق نیفتد آن شخص و سازمان موفق نخواهد بود.

اگر امروزه این 110 آئین در یک سازمان عملیاتی شود متوجه خواهیم شد که تا چه اندازه راه‌گشا است و مشکلات را به‌شدت کاهش می‌دهد و زمینه یک مدیریت موفق را بر اساس موارد اشاره شده یعنی غایت موفقیت، رضایت خدا و ملاک‌های موفقیت را حاصل می‌کند

این استاد حوزه و دانشگاه با اشاره به جمله «171#& و تمام النعمة؛ رسیدن به همه نعمت‌ها»؛ افزود: کسی در حکومت و مدیریت خود موفق است که نعمت اعم از مادی و معنوی در حکومت و مدیریت او به‌وفور دیده شود، بلکه نعمت در حکومت وی تمام شود.

وی با اشاره به پنجمین ملاک تعیین شده از سوی حضرت علی(ع) در نامه خود به مالک اشتر خاطرنشان کرد: حضرت در بیان پنجمین ملاک نیز می‌فرمایند: «171#& و تضعیف الکرامة؛ و افزایش کرامتش»؛ با این توصیف حکومت و مدیریتی موفق است که در آن مردم روز به روز آبرو، ارزش، احترام و کرامتشان زیاد بلکه چندین برابر شود.

دلشاد تهرانی با بیان این‌که این نامه از سوی مولای متقیان نوشته شده تا این اهداف کلی اتفاق بیفتد، اضافه کرد: کتاب دلالت دولت بر اساس روش‌های فقه الحدیثی تنظیم شده و عهدنامه مالک اشتر در این کتاب به یکصد و ده بند کلی تقسیم شده است. هر بند مزین به عنوانی متناسب با خود شده و به نکات حکومتی و مدیریتی هر بند به زیبایی اشاره شده است.

این محقق و نویسنده با بیان این‌که هر نکته بر اساس فهم واژه، قرائن متصل و منفصل و خانواده حدیث توضیح داده شده است، ادامه داد: در این کتاب به مجموعه‌ای از موانع مدیریت، اصول مدیریت، روش‌های مدیریت، سیاست مدیریت، اخلاق مدیریت در ضمن این 110 آئین و بند تبیین شده است.

نویسنده کتاب «171#& رعایت درایت؛ اخلاق مدیریتی در عهد نامه مالک اشتر»؛ افزود: اگر عهدنامه مالک اشتر با رویکردی جدید و درخور بررسی شود، متوجه خواهیم شد که امروزه نیز این عهدنامه حاوی سخنان و مطالب نویی برای بشر می‌باشد و این‌گونه نیست که این سخنان به‌نظر کهنه برسد.

دلشاد تهرانی تصریح کرد: اگر امروزه این 110 آئین در یک سازمان عملیاتی شود متوجه خواهیم شد که تا چه اندازه راه‌گشا است و مشکلات را به‌شدت کاهش می‌دهد و زمینه یک مدیریت موفق را بر اساس موارد اشاره شده یعنی غایت موفقیت، رضایت خدا و ملاک‌های موفقیت را حاصل می‌کند.